

Olvasókörök és biblioterápiás foglalkozások az erdélyi könyvtárakban (1989 után)

Vántsa Judit

Az 1989-es romániai rendszerváltást követő években az erdélyi magyar vonatkozású könyvtárakban nem működtek olvasókörök, olvasóklubok, azaz ha működött is valahol, arról sem a Könyvesház¹, sem más könyvtári szaklap nem tett említést, valamint szakmai körökben sem volt szó róla. Az első olvasóköri kezdeményezések a 2010-es években indultak, azt követően, hogy 2010 júniusában a Romániai Magyar Könyvtárosok Egyesülete szervezésében dr. Bartos Éva, a Könyvtári Intézet igazgatója biblioterápiás képzést tartott könyvtárosoknak a Csíkszeredai Kájoni János Megyei Könyvtárban. Ennek a képzésnek, valamint az ezt követő továbbképzéseknek a hatására, ma egyre több könyvtárban működik biblioterápiás foglalkozás, vagy olyan olvasóköri tevékenység, amely biblioterápiás módszerekkel zajlik, sőt egy színjátszó kör is kialakult sérült gyerekek közreműködésével.

biblioterápia, olvasásnépszerűsítés, könyvtár, olvasókör

1. A biblioterápia

A történelemben visszatekintve az írásbeliség előtti időkre, a kisebb-nagyobb közösségekben már zajlottak úgynevezett segítő foglalkozások, például történetek elmesélése, közös éneklés, imádkozás nyújtott biztonságot, identitást, azonosságtudatot. Az írásbeliség elterjedésével az irodalom által kaphattak segítséget azok, akik olvasni tudtak, illetve az olvasni nem tudóknak felolvasás által nyújtottak segítséget. Az irodalom adta a követendő példát, a megerősítést, a problémamegoldást, a különböző élethelyzeti, viselkedésmegoldásokat. Hosszú ideig a felolvasás módszerét alkalmazták, mivel kevesen tudtak olvasni. A főúri udvarokban a társasági élet kedvelt szórakozása volt a felolvasás, melyet hangos kommentálás, nevetés, véleménynyilvánítás kísért. A polgárosodás időszakában az olvasni tudás elterjedt, ami maga után vonta az olvasás intim, egyéni tevékenységként való terjedését, így az olvasottakról nem volt interakció, titokban maradt a könyv vagy az olvasott szöveg és az olvasó közötti viszony.

Az irodalom tudatos alkalmazásának kezdete és kiterjesztése kórházi környezetből, mintegy 200 évvel ezelőtt indult, azzal a céllal, hogy a betegségről terelje el a figyelmét a betegnek. Az olvasás kikapcsol abból a fizikai és lelki tényezőből, amelyben épp vagyunk és bekapcsol, azaz egy másik világba kerülünk bele.

A 19–20. század környékén, a tudományok fejlődésével, új tudományterületek jelentek meg, mely kihozta, feltárta az emberekből e titkot. Ekkor jött létre a művészetpszichológia, amely új felismeréseket hozott a befogadói magatartás felismerésében is. A művészettudományok évszázadokon át csak az alkotói oldalt kutatták, a befogadói oldalról csak nagyon keveset lehetett tudni. A befogadásvizsgálatok és a hatásvizsgálatok számos új felismerést hoztak az olvasói, befogadói viselkedésmódok megismerésében, a befogadó személyiségére gyakorolt hatásáról. Ettől kezdve vált érdekessé a műbefogadás vizsgálata, a befogadás magatartásainak, a pszichológiai mechanizmusoknak a feltárása.

1 Könyvesház: a Művelődés (havonta megjelenő folyóirat) melléklete, a romániai magyar könyvtárosok szakmai lapjának tartották 1991–2007 között. Ez idő alatt 18 lapszám jelent meg rendszertelen időközönként.

A biblioterápiás foglalkozást/szolgáltatást könyvtári környezetben, Amerikában 1939-től alkalmazzák, ekkor alakította meg első biblioterápiás bizottságát az Amerikai Könyvtári Egyesület (American Library Association).

Magyarországon az 1970-es években lopódzott be a könyvtárakba és mintegy 4 évtizednek kellett elteljen, hogy elterjedjen a használata. Az első csoportos terápiát dr. Bartos Éva indította Szekszárdon, a Tolna megyei Kórház-Rendelőintézet Pszichiátriai Rehabilitációs Foglalkoztatójának Alkohológiai Osztályán 1976/77-ben.

Dr. Bartos Éva szerint háromféle típusa lehet a biblioterápiának:

- Az intézményen belüli biblioterápia általában kórházban, vagy rendelőintézetben valósul meg. A foglalkozás során ismeretterjesztő irodalmat olvasatnak a betegekkel, akik a szövegek feldolgozásában orvosi segítséget is kapnak. Ezt a módszert elsőként dr. Oláh Andor (1923–1994) orvos, természetgyógyász alkalmazta az 1950-es években, a békéscsabai kórházban, ahol betegeinek a recept mellé irodalmi művet is ajánlott a gyógyulás elősegítésére. Szerinte „*a biblioterápia nem jelent mást, mint tudatosítani és módszerré alakítani át saját olvasói tapasztalatunkat, élményeinket és mindazt, ami eddig észrevétlenül valósult meg*”.²
- A klinikai biblioterápia keretében a betegek szépirodalmi műveket olvasnak, a csoport többnyire emocionális vagy viselkedési problémával küszködő páciensekből áll. A terápia történhet intézményben vagy más közösségen belül. Ezt a módszert alkalmazta például dr. Bartos Éva is alkoholbetegek körében.
- A harmadik típus a fejlesztő biblioterápia. Ezt alkalmazzák a könyvtárak legszélesebb körben. Ebben az esetben a terápia résztvevői „normális” egyénekből állnak.

2. A biblioterápia meghonosítása az erdélyi könyvtárakban

Az erdélyi magyar vonatkozású könyvtárakban 2010 után, dr. Bartos Éva, a Könyvtári Intézet vezetőjének első biblioterápiás képzésével kezdett elindulni

néhány helyen az olvasóköri, biblioterápiás foglalkozás. Az egyik legaktívabb könyvtáros e területen Borbé Levente, a csíkszeredai Márton Áron Gimnázium iskolai könyvtárosa, aki Székelyföldi biblioterápia című nyilvános facebook csoportjában³ rendszeresen beszámol tevékenységéről. Az ő beszámolójából idézem: „*a fejlesztő-megelőző biblioterápiára napjainkban még nagyobb szükség van. Mostanság, amikor nem tudjuk megélni életünket, igen hasznos lehet. Fontos szerepet játszhat az egymást érintő kommunikáció, kapcsolatteremtés gördülékenyebb kialakulásában. A foglalkozásvezető irányításával történő felolvasás után a résztvevők a közös beszélgetések által feltárt problémákat tárgyalják meg. Legtöbbször megoldást kereső, helyzetfelismerő, önvizsgáló-dást elősegítő gondolatokra éleződik ki*”. Romániában a könyvtárosok között Ő volt az első, aki belevágott e nemes tevékenységbe, és ő tartott elsőként az országban, az iskolai könyvtárosoknak biblioterápiás képzést Sepsiszentgyörgyön.

A dr. Bartos Éva által tartott képzést követően létrehozott olvasókörök, olvasóklubok vezetői több alkalommal beszélgettek arról, hogy vállalható-e a biblioterápia kifejezés, főleg ha a foglalkozásokat könyvtáros végzi. Borbé Levente első perctől felvállalta, a kézdivásárhelyi városi könyvtár is biblioterápiás olvasókörként hirdeti a foglalkozásokat. Ahol a könyvtárosok mellett, mentálhigiénés szakember, pszichológus vagy okleveles biblioterapeuta végzik a foglalkozásokat, ott bátrabban felvállalják a biblioterápia kifejezést.

2016. december 16-án dr. Király Hajnal⁴ tartott egy biblioterápiás bemutató foglalkozást *Mi mindenre jó a biblioterápia?* címmel, a Székelyudvarhelyi Városi Könyvtárban. A vele készült interjúban úgy gondolja, hogy nem szerencsés a biblioterápia kifejezést használni, mert a terápiát az emberek betegséggel, gyógyítással kapcsolják össze. A terápia szót kíséreként kell értelmezni, azaz csak kísérjük az önismereti folyamatot, amely a szöveg segítségével bontakozik ki. Személyiségfejlesztő hatása van, segít az önreflexióban, a saját érzelmek megfogalmazásában, kimondásában, ezáltal

2 Gulyás Enikő, A biblioterápia kialakulása, fejlődése és helye a könyvtárban, Könyv, könyvtár, könyvtáros, 24, 1, p. 14–26, 2015.

3 Székelyföldi biblioterápia, Elérhető: <https://www.facebook.com/groups/926957151018400> (Utolsó elérés: 2023.05.23.)

4 Magyar Irodalomterápiás Társaság, Király Hajnal, Elérhető: <http://www.irodalomterapia.hu/tagjaink/kiraly-hajnal.php> (Utolsó elérés: 2023.05.23.)

feszültségcsökkentő, és segíti a társas kapcsolatok alakulását is. A művészetterápiák csoportjába szokták sorolni, és egyben egyfajta szocioterápia is, amely nagyon jól működhet különböző célcsoportok esetében, például öregotthonban, gyermekvédelemben, anyaothonokban, veszélyeztetett serdülők között. Nagyon hasznos kiegészítő, segítő foglalkozás lehet.⁵

Dr. Király Hajnallal ellentétben dr. Bartos Éva arra bízta az erdélyi könyvtárakban működte-tett olvasóköri vezetőit a 2022 novemberében megtartott biblioterápiás képzésen, hogy vállaljuk fel bátran ezt a nemes, szép tevékenységet, és nevezzük nevén a biblioterápiát. Megismerve a könyvtárakban zajló olvasóköri tevékenységét – attól függően, hogy nem úgy élnek a köztudatban, hogy itt biblioterápiás foglalkozások zajlanak –, dr. Bartos Éva megerősített abban, hogy az, amit mi a csoportfoglalkozások alatt végzünk, az biblioterápiás tevékenység.

3. Biblioterápiás képzések az erdélyi könyvtárakban

Erdélyben az első magyar nyelvű biblioterápiás képzést 2010. június 14–15-én tartották meg közkönyvtárosok és iskolai könyvtárosok részvételével a csíkszeredai Kájoni János Megyei Könyvtárban, a Romániai Magyar Könyvtárosok Egyesülete szervezésében. Az előadó dr. Bartos Éva volt, aki beszélt a biblioterápia történetéről, annak lényegéről és alkalmazásáról. A biblioterápia célja az olvasási kultúra fejlesztése, erősítése és megmutatni azt, hogy hogyan lehet beilleszteni az oktatói-nevelői tevékenységbe az említett foglalkozást. A képzésen szó volt a biblioterápiás csoportok kialakításáról, a biblioterapeuta csoportvezetési kompetenciájáról, valamint a kommunikációs és empátiakészség fontosságáról. Az elméletet mindkét nap gyakorlatok követték, amelyek alátámasztották az addig elmondottakat és bátorításként hatottak a résztvevőkre a biblioterápiás munka elkezdésére.⁶

A második biblioterápiás képzésre szintén a Kájoni János Megyei Könyvtárban került sor 2017. november 16–17-én. A kétnapos képzés során a fejlesztő biblioterápia könyvtári alkalmazásának lehetőségeibe, módszereibe nyújtottak betekintést a budapesti Könyvtári Intézet előadói: dr. Bartos Éva, a könyvtári biblioterápia magyarországi megalapozója, a *Magyar Biblioterápiás Társaság* titkára és *Gulyás Enikő* informatikus könyvtáros és informatika tanár, a Magyar Biblioterápiás Társaság tagja. Dr. Bartos Éva az olvasásfejlesztés és a személyiségfejlesztés területén bevált biblioterápiás lehetőségeket, módszereket ismertette meg a résztvevőkkel, Gulyás Enikő a nemzetközi szinten is egyedülálló e-bibliográfia módszerét mutatta be. A képzésen 30 romániai magyar könyvtáros vett részt, különböző típusú könyvtárakból, megyei és városi könyvtárak munkatársai, iskolai és egyetemi könyvtárosok, Hargita, Kovászna, Maros és Kolozs megyei intézményekből.

Dr. Bartos Éva a képzés bevezetőjében a biblioterápia aktualitásáról beszélt, arról, hogy mennyire szüksége van a mai embernek az elmélyülésre, a belső zárandoklatra, önmaga megismerésére. Az olvasási kultúra erősítésének, fejlesztésének egyik eszköze a biblioterápia alkalmazása a könyvtárosi, pedagógusi munkában. A biblioterápiás eljárás során a kitűzött céloknak megfelelően beavatkozunk az olvasás folyamatába. A terápia, vagyis könyvek általi segítségnyújtás szakszerű előkészületet, különleges szakmai ismereteket és személyi adottságokat igényel. A kétnapos képzés során a résztvevőknek alkalmuk volt gyakorlatban is kipróbálni csoportos munka során egy biblioterápiás foglalkozás megtervezését.

A második nap délelőttjén az e-biblioterápia módszereit ismerhették meg a résztvevők, Gulyás Enikő számos innovatív megoldást mutatott be, amelyek az információs technológiának a használatával a mai fiatalok számára tehetik vonzóvá az irodalmi műveket feldolgozó biblioterápiás foglalkozásokat.⁷

Gulyás Enikő ezekre a módszerekre felépített újabb képzését a háromszéki közkönyvtárosoknak tartotta Sepsiszentgyörgyön, 2018. március 19–20-án.

5 Mi mindenre jó a biblioterápia? ReMeK-e-hírlevél, XIII, 9, 2018, Elérhető: <https://epa.oszk.hu/01200/01260/00143/> (Utolsó elérés: 2023.05.23.)

6 Biblioterápia könyvtárosoknak, ReMeK-e-hírlevél, V, 7, 2010, Elérhető: <https://epa.oszk.hu/01200/01260/00045/> (Utolsó elérés: 2023.05.23.)

7 Biblioterápia és e-biblioterápia a könyvtárosi munkában, Elérhető: ReMeK-e-hírlevél, XII, 12, 2022, Elérhető: <https://epa.oszk.hu/01200/01260/00134/> (Utolsó elérés: 2023.05.24.)

A Bod Péter Megyei Könyvtárban lezajlott szakmai foglalkozáson a jelenlévő 21 könyvtáros (a házigazda intézmény munkatársai és a Kovászna megyében működő községi és városi közkönyvtárosok) olyan módszerrel ismerkedett meg, amely szervesen beilleszthető és széleskörűen alkalmazható volt a mindennapi tevékenységükbe. Gulyás Enikő többször is hangsúlyozta, olyan módszerről van szó, amelyet a könyvtárosok – bár lehet, nem ezzel az elnevezéssel – használnak munkájuk során, hiszen az olvasókkal beszélgetve, rájuk figyelve ajánlanak könyvet, olvasmányt. Gyakori az is, hogy utólag az olvasmányélményeket közösen megbeszélik. A biblioterápia ugyanis irodalmi műveken alapuló „segítő” beszélgetés, amelynek szervezett formája csoportokban történik. A foglalkozásvezető adott témára és jól meghatározott céllal választ ki egy irodalmi művet (mesét, novellát, regényt, verset stb.), amelyet, a mű felolvasása után a csoport kérdések segítségével közösen megbeszél. Az e-biblioterápia az úgynevezett IKT-eszközök (info-kommunikációs technológiák) bevonásával színesíti a csoportos beszélgetéseket. A megismert irodalmi mű megbeszélésénél a csoport tagjai vizuális módon is véleményt formálnak a hallottakról: rajzot, fényképet, plakátot készítenek táblagépen, laptopon. A módszer kidolgozása és gyakorlatba ültetése egyedülálló a világon. A tudományos megalapozás érdekében magyarországi iskolákban, hatodikos diákokból álló csoportokban vezettek kísérleti jelleggel sikeres e-biblioterápiás foglalkozásokat. A tréner a képzés során kiemelte a biblioterápia közösségkovacsoló hatását, hangsúlyozva azt is, hogy a könyvtárak általa újabb szolgáltatással bővíthetik kínálatukat, megerősítve és megsokszorozva szerepüket a folyton változó világban.⁸

2019. április 23–24.-én Borbé Levente, a csíkszeredai Márton Áron Főgimnázium könyvtárosa, a háromszéki iskolai könyvtárosoktól kapott felkérést egy biblioterápiás képzés megtartására, amely Sepsiszentgyörgyön a Székely Mikó Kollégium Domokos Géza Könyvtárában zajlott *A biblioterápia alkalmazása az iskolai könyvtárban és a pedagógusi*

munkában címmel. A 22 fős csapat pedagógusokból és iskolai könyvtárosokból állt. A képzés első napján a résztvevők megismerkedtek a biblioterápia fogalmával, történetével, visszanyúlva múltbéli gyökereihez, egészen a jelenben zajló tevékenységek ismertetéséig, majd a biblioterápiás módszer alkotó elemeinek bemutatására is sor került. A második nap az elhangzottak gyakorlatba ültetésén volt a hangsúly, ezért a biblioterápiás tevékenység előkészítésének, lebonyolításának és kiértékelésének módszereivel ismerkedtek. Egy bemutató foglalkozásra is sor került, amelyben Borbé Levente *Lázár Ervin: Dömdö-dömdö-dömdödöm* című meséjét dolgozta fel a csoporttal. A képzés végén a résztvevők egy foglalkozástervet készítettek, amelyet ott helyben be is mutattak.⁹

2022. november 7–10. között a csíkszeredai Kájon János Megyei Könyvtár háromnapos szakmai képzésnek adott otthont *Biblioterápia a könyvtárakban* címmel. A szakmai programot a *Comunitas Alapítvány* és a *Romániai Magyar Demokrata Szövetség* támogatásával szervezte a *Pro Libris Könyvtári Egyesület*, a házigazda könyvtárral karöltve. A képzésen és műhelymunkán húsz könyvtáros vett részt. A meghívott előadó dr. Bartos Éva biblioterapeuta volt, aki betekintést nyújtott a résztvevőknek a fejlesztő biblioterápia könyvtári alkalmazásának lehetőségeibe és módszereibe. A műhelymunkán részt vevő könyvtárosok a biblioterápia elméleti alapjaival is megismerkedtek, ugyanakkor kipróbálhatták a fejlesztő biblioterápia néhány jó gyakorlatát, olyan módszereket, amelyek révén beépíthetik mindennapi könyvtári munkájukba a biblioterápiát. A tanfolyam elméleti és gyakorlati tudásanyaggyarapította az érdeklődő könyvtárosokat, akik közül többen már több éve olvasókört vezetünk különböző városi és iskolai könyvtárakban. Ez a személyiségfejlesztő tevékenység magától értetődően kapcsolódik a könyvtáros tevékenységéhez. Dr. Bartos Éva felhívta a résztvevők figyelmét a fejlesztő-megelőző biblioterápia hatékonyságára, amely csoportfoglalkozások alkalmá-

8 Bod Péter Megyei Könyvtár weboldala, Biblioterápiás és e-biblioterápiás képzés könyvtárunkban, Elérhető: <http://www.kmkt.ro/biblioterapias-es-e-biblioterapias-kepzes-konyvtarunkban> (Utolsó elérés: 2023.05.23.)

9 Borbé Levente. Sepsiszentgyörgyi biblioterápiás továbbképző 2019, Elérhető: Székelyföldi Iskolai Könyvtárosok: Sepsiszentgyörgyi biblioterápiás továbbképző 2019 (szekelyisk-konyvtaros.blogspot.com) (Utolsó elérés: 2023.05.23.)

val, értékes szépirodalmi mű (elbeszélés, vers, dráma, regényrészlet) felolvasásával, megbeszélésével érhető el. A Kájoni János Megyei Könyvtár munkatársai mellett a képzésen részt vettek a gergyószentmiklósi, kézdivásárhelyi és székelyudvarhelyi városi könyvtárakból egy-egy könyvtáros, a csíkszentdomokosi, gyimesközéploki, bögözi községi könyvtárosok, valamint két csíkszeredai középiskola, a Márton Áron Főgimnázium és a Kós Károly Szakközépiskola könyvtárosai.¹⁰ Dr. Bartos Éva biztatására, a képzést követően Erdélyi biblioterápiás műhelycsoport névvel egy facebook-csoport is létrejött Borbé Levente jóvoltából, ahol a jelenlegi 15 biblioterápiával foglalkozó könyvtáros megoszthatja munkáját, tapasztalatát.¹¹

4. Erdélyi könyvtárakban működő olvasókörok, biblioterápiás foglalkozások

4.1 Báró Wesselényi Miklós Városi Könyvtár, Kézdivásárhely

Kézdivásárhelyen 2012. februárban indult a nyugdíjasok olvasóklubja, amely 2016-tól biblioterápiás olvasóklubként működött 2017. júniusig, amíg Dénes Mária, a foglalkozás vezetője a Báró Wesselényi Miklós Könyvtárban dolgozott. Ezt követően a foglalkozás – a könyvtár felújítási munkálatai miatt – szünetelt.

2019. februárban e tanulmány szerzője indította újra a foglalkozást, amely 2023. februártól még egy csoporttal bővült. A már 4 éve működő 15 fős felnőtt csoport a *Könyvkuckózók* nevet választotta. Minden hónap első csütörtökén, délután, 17 órától zajlik a foglalkozás, amely a pandémia idején fél évet szünetelt, majd egy kissé megújulva, biblioterápiás módszerekkel folytatódik a mai napig. Kezdetben minden hónapban a csoport meghatározott egy témát és abban kerestek olvasmányokat, amelyeket egymásnak bemutattak. Olvastak Jókai Annától, Szabó Magdától, a Nobel-díjas írótól, és kortárs szerzőktől, volt tematikus olvasmány például márciusra a *Nő*, stb. Ezen kívül a tagok beszámolnak azokról a művekről is, ame-

lyeket a „házi feladat”-on kívül, az elmúlt találkozás után olvastak, ezáltal az olvasmányajánlás is nagyon hasznos és népszerű része az olvasóköroknak. Amikor már többen elolvasnak egy adott művet, akkor azt megbeszéljük. 2022. szeptembertől már nincs „házi feladat”, közös téma, mindezt felváltotta egy novella vagy vers szakaszos felolvasása és a témával kapcsolatos beszélgetés, saját élmények megosztása.

A második felnőtt csoport 2023 februárjában már biblioterápiás csoportként indult és minden hónap első keddjén, délelőtt 10 órakor zajlik a tevékenység a könyvtárban. A csoport létszáma 10 fő.

2020. július – 2021. január között egy ifjúsági olvasóköro is működött a könyvtárban a 12–14. éves korosztálynak, Kovács Izabella Andrea könyvtáros vezetésével, aki gyereknevelési szabadságra ment, ezért elmaradtak a további foglalkozások, de tervezzük az újraindítást.

4.2 Bod Péter Megyei Könyvtár, Sepsiszentgyörgy

A Könyvtár, a Romániai Magyar Demokrata Szövetség Háromszéki Nőszervezete és a Háromszéki Kulturális Egyesület közös szervezésében indult el az olvasóköro *KönyvbarátNŐK* címmel, 2023. áprilisban. Az összejöveteleket Hollanda Andrea könyvtáros és Gy. Turoczki Emese kommunikációs szakember vezeti. Első könyvélményük *Ljudmila Ulickaja* Szonyecska című kisregénye volt. A címet adó főhősnő kapcsán beszéltek női szerepekről, az önazonosság kérdéséről, boncolgatták, hogy mi az olvasás, az irodalom hatása, hogy alakulnak a férfi-nő, anya-lánya kapcsolatok. A közösen megszervezett olvasóköro 8 alkalomra tervezték.¹²

4.3 Kájoni János Megyei Könyvtár, Csíkszereda 2015–2020

A csíkszeredai Kájoni János Megyei Könyvtárban Cseke Gábor (1941–2023) író, költő és újságíró kezdeményezésére *Csíki Olvasó Köro* néven, 2015. januárban indítottak olvasóköro, amelyet Kelemen Katalin osztályvezető könyvtárossal irányított és

10 Biblioterápia a könyvtárakban – szakmai képzés, ReMeK-e-hírlevél, XVII, 12, 2022. Elérhető: <https://epa.oszk.hu/01200/01260/00194/> (Utolsó elérés: 2023.05.23.)

11 Erdélyi biblioterápiás műhelycsoport, Elérhető: <https://www.facebook.com/groups/818541089471626> (Utolsó elérés: 2023.05.25.)

12 Olvasóköro a könyvtárban, Elérhető: <https://www.kmkt.ro/olvasokor-a-konyvtarban-konyvbaratnok> (Utolsó elérés: 2023.05.23.)

működtetett. Az olvasókör öt éven át működött 2015–2020. között, havonta egy alkalommal találkoztak a nyári iskolai szünet kivételével. 2020. márciusban a pandémia idejére fel kellett függeszteni az olvasókört, és utána már nem indult újra, mivel 2023. március 18-án elhunyt Cseke Gábor.

Az olvasóköri találkozók hosszabb ideig egy-egy Cseke Gábor által javasolt, előzetesen meghatározott témakör köré épültek. Az első év nagy témaköre *Az orvos az irodalomban* volt, 2016-ban következtek a *Nobel díjas szerzők*, 2017-ben a *Naplók világa*, 2018-ban a modern időkhez köthető tényirodalom jellegzetes magyar és világirodalmi alkotásainak szentelték a találkozót, majd az *Irodalom és művészet kapcsolata*, 2019-ben pedig *Film és irodalom*, vagyis az irodalmi művek és filmes megjelenítésük összehasonlító megbeszélése volt a találkozók témája. Ezekon a témakörökön kívül számos könyvről, irodalmi műről beszélgettek a résztvevők a találkozók során. Minden alkalomra a kör egy-két tagja vitaindítóval készült az adott témakörben.

Az Olvasókörnek külön honlapja is volt, ahol Cseke Gábor mindig előzetesen közzétett valamilyen érdekes olvasnivalót a következő találkozó témájával kapcsolatosan. A honlap sajnos már nem érhető el.

Kelemen Katalin rendszeresen beszámolt a találkozóról a Kájoni János Megyei Könyvtár honlapján, és a csíkszeredai sajtóban is jelentek meg beszámolók rendszeresen, így jól dokumentálható ennek az olvasókörnek a tevékenysége.¹³

2016-tól napjainkig

A könyvtár ifjúsági olvasóköre 2016-ban indult, amely a nyári iskolai szünetet kivéve, azóta is működik havonta egy alkalommal. A *Lázadó Muglik* csoportot Péter Katalin és Kuna Ibolya könyvtárosok vezetik. Az első években a csoport tagjai elolvastak egy-egy kortárs regényt és a témával kapcsolatosan beszélgettek. 2021-től változtattak a módszeren: a foglalkozásvezető felolvast egy novellát és azt beszélgetnek meg. A művek kiválasztásánál legfontosabb szempont, hogy a téma érdekelje a fiatalokat, az ők feltételezett problémáinak megoldá-

sára vezesse rá őket, és az őket foglalkoztató gondolatokról tudjanak beszélgetni. Minden eseményt a *Lázadó Muglik* nevű zárt facebook csoportban hirdetnek meg, ahol a foglalkozás végén egy összefoglaló leírást és fotókat tesznek közzé a csoport tagjainak. A csoporttagok középiskolások és egyetemisták, 13–22 év közöttiek. Egy román nyelvű ifjúsági olvasókör is működik a könyvtárban.

A könyvtár felnőtt olvasóköre 2021. áprilisban indult, szintén Péter Katalin és Kuna Ibolya könyvtárosok vezetésével. *A történet lelke - a lélek történetei* elnevezésű olvasókör tagjai havonta egy alkalommal találkoznak, kivéve a július-szeptember közötti hónapokat. A foglalkozás alatt különböző témájú, kortárs szépirodalmi írók novelláit olvassák fel és beszélgetnek róla a résztvevők.¹⁴

4.4 Márton Áron Főgimnázium, Csíkszereda

Borbé Levente iskolai könyvtáros az egyik legaktívabb és legelkötelezettebb híve a biblioterápiás foglalkozásoknak. Ő volt az első, aki biblioterápiás módszerekkel tartott foglalkozásokat és felvállalta a biblioterápia fogalmának használatát. 2010. júniusban vett részt első alkalommal biblioterápiás képzésen, amelynek előadója Dr. Bartos Éva volt, és már a 2010/2011-es tanévben kipróbálta a tanultakat, ahogyan elmondta: „*igyekeztem belopni a biblioterápiás módszereket az iskolai könyvtárosi tevékenységembe*”. Próbálkozott csoportokkal is, de az elején inkább az olvasókörhöz hasonló hangulatot élénkítette fel.

Az igazi áttörést 2017. novembere hozta el, amikor újból részt vett egy biblioterápiás képzésen, ahol előadók voltak: Dr. Bartos Éva és Gulyás Enikő informatikus-könyvtáros, tanár. A hallottaktól és látottaktól fellelkesülve döntötte el, hogy már elindíthat egy célirányos csoportot a könyvtárban. A kezdeményezését mind a tanárok, mind az iskola vezetősége örömmel fogadták. Ettől kezdve a biblioterápia szervesen beépült a könyvtárosi tevékenységbe. Azóta minden tanévben több csoportot indít útjára. Iskolán kívül, könyvtáros kollegáinak, magyar nyelv és irodalom szakos tanároknak, s mindenütt, ahol alkalma nyílik, bemutatja a biblioterápia előnyeit.

13 Forrás: Kelemen Katalin osztályvezető könyvtáros, Kájoni János Megyei Könyvtár, Csíkszereda.

14 Forrás: Kuna Ibolya könyvtáros, Kájoni János Megyei Könyvtár, Csíkszereda.

A székelyudvarhelyi Bice-Bóca színjátszó kör

A történet úgy kezdődik, hogy Borbé Levente meghívást kapott egy táborba, ahol biblioterápiás foglalkozást kellett tartson. A *Kísérő csoport* elnevezésű tábor 2021. június 18-20. között került megrendezésre a Szentegyháza melletti Szelterszfürdőn, a Szent Gellért Alapítvány kis vendégházában, a „Soha ne add fel” alapítványhoz tartozó szülők és sérült gyerekek részvételével. Bajcsi Kinga székelyudvarhelyi óvónő-pszichológus segítségével kezdte el a biblioterápiás tevékenységet, hiszen ezek a gyerekek különböző mértékben, úgy szellemileg, mint fizikailag sérültek voltak. Elsőként a szülőknek beszélt a biblioterápia fogalmáról, annak lebonyolításáról és a foglalkozás várható eredményeiről. Ezt követően Lázár Ervin: *Dömdö-dömdö dömdödöm* című meséje került terítékre szülőknek, gyerekeknek egyaránt. Borbé Levente beszámolója szerint, igyekezett oly módon előadni a mesét, hogy a történetet ne csak érteni, hanem érezni is lehessen. A bemutató végén, a legnagyobb meglepetése az volt, amikor következett a beszélgetés, és a gyerekek rögtön bekapcsolódtak, értették a történetben rejlő huncutságokat, a humort. Fellelkesedve a kézzel fogható eredménytől, másnap is tartott egy foglalkozást, mivel a gyerekek jelezték, hogy ők is eljátszanák a bemutatott mesét. Bajcsi Kinga segítségével összeállították a szereposztást, és közösen megírták a lerövidített forgatókönyvet is, majd elkezdtek a próbát. Néhányan a sérült gyerekek testvérei közül is kaptak szerepet a darabban. A gyerekekben lévő lelkesedés meghozta a gyümölcsét, az előadás jól sikerült, tapsviharral végződött, s a kis előadók még ajándékot is kaptak. Nagy élmény volt számukra, és többségük a szülőkkel egyetemben jelezték azt, hogy még szeretnék, ha folytatása lenne.

Ezért György Ida házigazdával és Bajcsi Kinga óvónővel arra a következtetésre jutottak, hogy folytatni fogják ezt a tevékenységet. Így alakult meg a *Bice-Bóca Kísérő Színjátszócsoporthoz*. Azóta gyarapodott a csoport létszáma. Folytatódnak Bajcsi Kinga óvónő-pszichológussal a közös munkák. A lelkes Bice-Bóca csapat tagjainak és kísérőiknek köszönhetően már a negyedik darabot tanulják. A találkozások során nem maradnak el a drámapedagógiai foglalkozások, meg a biblioterápiás tevékenységek sem. Azóta is havonta egyszer – fellé-

pések előtt gyakrabban –, Borbé Levente elutazik Székelyudvarhelyre a Bice-Bócahoz biblioterápiázni és színjátszani.¹⁵

4.5 Octavian Goga Megyei Könyvtár, Kolozsvár

2022 decemberében egy interjú kapcsán *Birta-Székely Noémi*, egyetemi tanár, irodalomterapeuta mondta, hogy 2023. januártól a kolozsvári megyei könyvtár magyar részlegén fog indulni egy biblioterápiás csoport, amelyet ő fog vezetni. A *Könyvespolc előtt* nyílt csoport lesz, amit havi rendszerességgel fognak tartani felnőttek számára, azzal a céllal, hogy „lehetőséget adjunk úgy kapcsolódni egy irodalmi szöveghez, ahogyan azt egy irodalomterápiás csoportban tesszük. Az önismereten lesz a hangsúly, amit olyan kortárs vagy klasszikusnak számító népszerű szövegekkel támogatunk, amelyek életünk fontos területeit és problémaköreit érintik”.¹⁶

2023. májusban egy újabb interjú kapcsán említi, hogy a könyvtárban működtet egy irodalomterápiás felnőtt csoportot.¹⁷ Tehát a kolozsvári megyei könyvtárban is működik biblioterápiás foglalkozás külső szakember bevonásával.

4.6 Teodor Neş Muncípiumi Könyvtár, Nagyszalonta

2016. februárban alakult meg a *Versbarátok köre* Nagyszalontán, a Teodor Neş Muncípiumi Könyvtárban¹⁸, amely havi rendszerességgel tartotta meg összejöveteleit.

A kör célja volt jobban megismerni a magyar költészet gyöngyszemeit, ápolni a magyar anyanyelvet és lélekben feltöltődni. A kör kezdeményezője és lelkes vezetője *Pelok Gabriella* nyugalmazott tanárnő

15 Székelyföldi iskolai könyvtárosok blogja, Borbé Levente, A székelyudvarhelyi Bice-Bóca színjátszó csapat megalakulásától az első fellépésig, Elérhető: <https://szekelyiskonyvtaros.blogspot.com/2022/12/a-szekelyudvarhelyi-bice-boca.html?fbclid=IwAR0yxR95xc1CxZaBbzy2DOCmidRoR68-930WK-FOck4BMsZgVi40N3iKswD4> (Utolsó elérés 2023.05.24.)

16 Kerekes Edit, Mentálhigiénés módszer, énidő, önismereti út: a biblioterápia, Szabadság, Elérhető: Mentálhigiénés módszer, énidő, önismereti út: a biblioterápia - Cikk - Szabadság hírportál (szabadsag.ro) (Utolsó elérés 2023.05.24.)

17 Szántai János, „Elfogytak az önkifejeződés terei”- beszélgetés Birta-Székely Noémi irodalomterapeutával, Főtér, Elérhető: „Elfogytak az önkifejezés terei” – beszélgetés Birta-Székely Noémi irodalomterapeutával – Főtér (foter.ro) (Utolsó elérés 2023.05.24.)

18 Muncípiumi könyvtár = Megyei jogú városi könyvtár

volt. Minden hónapban azokra a költőkre emlékeztek, akiknek születési vagy elhalálozási évfordulója volt. A versek mellett bemutatásra kerültek a költők életrajzi adatai, pályafutásuk fontosabb állomásai, az addig megjelent kötetek. A Versbarátok köre nyitott volt a helyi, ifjú tollforgatók verseire is, ezért felolvasásokat tartottak, vagy megzenésített verseket hallgattak *Gali Teréz* előadóművész tolmácsolásában. A Versbarátok köre kapcsolatot tartott a Lipcán (Arad megye) és Tatán (Magyarország) működő hasonló körökkel, ahová a kör tagjai ellátogattak.

Az olvasóköri három évig működött a könyvtárban, majd az épület felújítási munkálatai miatt abbamaradt a tevékenység, majd a pandémia miatt szüneteltek a találkozások. Az újraindulásra 2022 végén került sor, de az már nem a könyvtárban, és nem a könyvtár szervezésében zajlott.¹⁹

4.7 Városi Könyvtár, Székelyudvarhely

A könyvtárban 2012 októbere óta folyamatosan működik az olvasóklub, amelyet *Gálovits Rózsa* könyvtáros hozott létre és vezeti jelenleg is. Pár évre rá a szervezésbe becsatlakozott *Tóth Melinda* könyvtáros is, aki szintén aktívan részt vesz a klubban.

Kezdetben bárki jelentkezhetett, és részt vehetett a klubban. Az első pár évben cserélődtek a tagok, azonban maradt egy biztos mag az első találkozótól kezdve, akik kitaranak máig is, így egy idő után zárttá tették a csoportot, mert úgy látták a foglalkozást vezetőket, hogy igazán megnyílni, őszintén kimondani, amit éreznek, gondolnak, és magánjellegű élethelyzeteket megosztani csak úgy lehet, ha ismerik egymást, megbíznak egymásban. A foglalkozások alatt elhangzottak házon belül maradnak, mivel az olvasmányok képesek felszínre hozni olyan gondolatokat, érzéseket, amelyeket leginkább csak terápiás üléseken tudnak kimondani a résztvevők. Bár ennek a klubnak nem feladata – és szakirányító sincsen erre a feladatra –, hogy terápiás hatást keltsen, mégis úgy érzik, hogy ezt teszik. Az olvasmányok kiválasztásában egy szabályuk van:

felváltva olvasnak magyar és külföldi szerzőtől, függetlenül attól, hogy klasszikus vagy kortárs irodalomról van szó. A 13 állandó tag havonta egyszer találkozik a könyvtárban.²⁰

A könyvtár helyet adott egy biblioterápiás foglalkozássorozat indításának 2023. március 29-től, amelyet a Bagolyvár könyvrajongók Facebook csoporttal közösen *Barabás Enikő* mentálhigiénés szakember, könyvesbolt-tulajdonos indított. A kétórás foglalkozások kéthetente zajlanak. A rövid prózai vagy lírai művek elolvasása után az előhívott érzések megosztására, megbeszélésére kerül sor. A csoportfoglalkozás által maga az olvasás is tudatosabbá válhat, előtérbe kerülhet önreflexív jellege is – vallja a szakember. *Barabás Enikő* kihangsúlyozza, hogy ez biblioterápiás foglalkozássorozat, nem olvasóklub, és nem igényel előzetes olvasást, felkészülést, sőt még azt sem, hogy minden alkalomra ugyanazok az emberek jöjjenek. Fizetni nem kell érte, de regisztrálni szükséges. Egyelőre 18 év fölötti személyeknek szánják a programot, de gondolkodik középiskolások számára indítandó csoportfoglalkozáson is.²¹

Összegzés

Dr. Bartos Éva 2010-ben tartott képzésével elindult az olvasóköri, biblioterápiás foglalkozás az erdélyi könyvtárakban. Ahogy megismerjük egymás munkáját, tevékenységét, egyre bátrabban merjük felvállalni ezt a szép, nemes foglalkozást. Van, aki mentálhigiénés szakemberrel, és van, aki nélküle, de sikeresen, hónapról-hónapra felkészülten várja az újabb találkozást, a meghitt beszélgetéseket, a kellemes, hangulatos perceket, órákat minden csoporttag és vezetője.

Kosztolányi Dezső írta: „A könyvben nem az az érték, ami le van írva, hanem amit kiolvasunk belőle. Minden szó arra való, hogy megindítson bennünk egy folyamatot, s mi ezt hitelesítsük.”

19 Forrás: Rugină Irina, nyugalmazott könyvtárvezető, Nagyszalonta.

20 Forrás: Gálovits Rózsa, Városi Könyvtár, Csíkszereda

21 Asztalos Ágnes. Amit olvasunk, az rólunk is szól, Hargita Népe, Elérhető: Amit olvasunk, az rólunk is szól • Hargita Népe (hargitanepe.ro) (Utolsó elérés 2023.05.24.)

Irodalom

Bartos, É. (szerk.) *A biblioterápia közelebről*, Pont Kiadó, 2000, ISBN 9786155500657

Bartos, É., Szávai, I. *Beszélgetés Bartos Évával a biblioterápiáról*, Fordulópont, XVI, 3, p. 5–10, 2014.

Béres, J. *"Azért olvasok, hogy éljek"*, Kronosz, 2017, ISBN 9786155497957

Béres, J. *Élet a sorok között: Irodalomterápiás gyakorlatok mindenkinek*, Libri, 2022, ISBN 9789634339854

Borbé, L. *A székelyudvarhelyi Bice-Bóca színjátszó csapat megalakulásától az első fellépésig*, Székelyföldi iskolai könyvtárosok blogja, Elérhető: <https://szekelyiskonyvtaros.blogspot.com/2022/12/a-szekelyudvarhelyi-bice-boca.html?fbclid=IwAR0yxR95xc> (Utolsó elérés 2023.05.24.)

Borbé, L. *Biblioterápiás foglalkozás a székelyföldi Márton Áron Főgimnáziumban*, Könyv, könyvtár, könyvtáros, 27,12, p. 28–35, 2018.

Jakobovits, K. *Irodalomterápia*, Kulcslyuk Kiadó, 2021, ISBN 9786155932595

Katsányi, S., Nagy, A. *A biblioterápia*, In: Horváth, T., Papp, I. (szerk.) *Könyvtárosok kézikönyve*. 4. kötet, p. 80–84, 2002, Osiris, ISBN 9633899643

Beérkezett: 2023. május 25.

Vántsa Judit

Báró Wesselényi Miklós Városi Könyvtár
könyvtárvezető

E-mail: vantsajudit@yahoo.com